

Leto 2020

05 CENA 4,00 €

Mladika

**EKOLOGIJA:
Narava brez človeka
lahko preživi,
človek brez narave
pa nikakor ne**

**V Sloveniji
osvobojeni
koronavirusa**

**Narodno delovanje
voditelja goriške sredine
dr. Iva Juvančiča**

**Fokus: Revolucionarno
nasilje nad Slovenci na
Tržaškem in Goriškem**

V TEJ ŠTEVILKI

05 ❖ 2020

UVODNIK	IN MEMORIAM	
03 Sergij Pahor Normalnost po slovensko?	28 Ines Škabar Akademik dr. France Bernik	55 Erika Jazbar Mizeritovi iz Števerjana, graditelji slovenstva v svetu
FOKUS		PREBRALI SO ZA VAS
05 ij Revolucionarno nasilje nad Slovenci na Tržaškem in Goriškem	EKOLOGIJA	60 Magda Jevnikar Barbara Ana Fužir Schart: Kam pa danes?
06 Primorskim mučencem	30 H. J. Narava brez človeka lahko preživi, človek brez narave pa nikakor ne	KULTURA
08 Erika Jazbar Mama cvetja ni imela kam nesti	LITERATURA	61 Mojca Polona Vaupotič Cerkev Gospodovega oznanjenja Mariji v Kostanjevici nad Novo Gorico v novem sijaju
13 Erika Jazbar Svojih prepričanj ni skrival, niti zatajil, kar mu je bilo usodno	33 Milojka Krez Laboratorij	65 Franc Križnar Primorski glasbeniki skozi čas in prostor: Avgust Armin Leban
GOSPODARSTVO	ANTENA	PREBRALI SO ZA VAS
17 Rado Pezdir Shema vzporednega bančništva skozi primer Elektrotehne ... (1)	37 Novice	66 Magda Jevnikar Nova razstava v NŠK v Trstu
SLOVENSKA POLITIKA	PRIČEVANJA	PROSTI ČAS
23 AČ V Sloveniji osvobojeni koronavirusa	42 Ivo Jevnikar »Angel iz Moniga« in drugi pomočniki	67 Mitja Petaros Spominski evrski kovanci vrednosti 2 €
POD ČRTO	48 dr. Mira Cencič Narodno delovanje voditelja go- riške sredine dr. Iva Juvančiča (1)	PREBRALI SO ZA VAS
26 Ivo Jevnikar Prof. Aleš Lokar v lepi družbi med dosjeji Udbe		70 Maja Smotlak Marij Čuk: Črni obroč

»ANGEL IZ MONIGA« IN DRUGI POMOČNIKI

Ivo Jevnikar

Inž. Milan Lenarčič v Preganziolu

Prof. Meneghettijeva je v razdelku knjige, ki nosi naslov *Tostran obzidja*, v njem pa obravnava odnos oblasti in ljudi v Trevisu do koncentracijskega taborišča in internirancev med vojno in v povojnih časih »pozabe«, posvetila veliko pozornost pomoči, ki so jo nesrečnežem nudili *Mednarodni* in *Italijanski Rdeči križ*, Cerkev, zdravstveno osebje, eden izmed predstavnikov vojske in pa posamezni Slovenci.

Dvajsetemu poglavju svoje knjige je avtorica dala na-

slov *Slovensko omrežje Milana Lenarčiča*. No, inž. Milan Lenarčič (Vrhnika, 1884 – Preganziol, 1949) ni neznan, čeprav je bil dolgo potisnjen v pozabo. Bil je med najbogatejšimi podjetniki predvojne Slovenije, javni delavec liberalne smeri, s posestvi na območju Vrhlike (Verd) in kamnolomom ter gozdovi na Pohorju (Josipdol).⁴

Po zasedbi so mu nacisti zaplenili imovino na Štajerskem, sam pa se je preselil na Verd in nato v okolico Trevisa, kjer je v Preganziolu (prav v vasi, kjer so bili udeleženci ekskurzije na kosilu!) 31. oktobra 1941 kupil večjo stavbo s parkom (»Villa Pace«, zadnja leta je tam hotel in restavracija Il Bolognese) in še neko gospodarsko posestvo z

Inž. Milan Lenarčič

V drugem delu reportaže Erike Jazbar *Po italijanskih poteh slovenskih političnih beguncev*, ki je bil objavljen v letošnji številki 2-3 *Mladike*, je bilo omenjeno, da je zgodovinarica Francesca Meneghetti v svojem prikazu fašističnega koncentracijskega taborišča v Monigu udeležencem omenila tudi takratna slovenska dobrotnika internirancev, in sicer Bredo Rus in Milana Lenarčiča.

V članku pa je bilo objavljeno še opozorilo ne samo na drugo izdajo njene monografije o taborišču¹ in na obsežni povzetek knjige v angleščini na spletu,² temveč tudi na razpravo v angleščini, ki jo je v reviji *Dileme* v Ljubljani posvetila ravno primerom solidarnosti Slovencev z rojaki v taborišču v Monigu.³

Ker so te publikacije težje dostopne večini naših bralcev, obravnavajo pa tudi te malo poznane, a zelo lepe prigode iz naše polpreteklosti, jim velja posvetiti še nekaj pozornosti. Podpisani jih poznam, v kolikor sem avtorici pomagal poiskati nekaj podatkov v tej zvezi, navezujejo pa se še na druge dogodke iz druge svetovne vojne, od delovanja p. Placida Corteseja v Padovi do usode kroga, ki se je zbiral okoli obveščevalca za zahodne zaveznike Jožeta Golca v Trstu.

¹ Francesca Meneghetti, *Di là del muro, Il campo di concentramento di Treviso, 1942-1943* (Onkraj obzidja, Koncentracijsko taborišče v Trevisu, 1942–1943), II. izdaja, založil zavod ISTRESCO, Treviso 2019.

² <http://www.istresco.org/progetti-di-ricerca/dossier/539-the-other-side-of-the-wall.html>

³ Objavljena je v 2. št. letnika 2019 revije *Dileme*, ki jo izdaja Študijski center za narodno spravo v Ljubljani, ureja pa dr. Renato Podbersič.

⁴ Poleg monografije F. Meneghetti gl. zlasti: »+ Ing. Milan Lenarčič«, *Demokracija*, Trst – Gorica, 23. sept. 1949, str. 3; Ladislav Bevc, *Spomini*, Založništvo Jutro, Ljubljana 2006 (dalje: Bevc), str. 165–166; Miha Kramberger, *Milan Lenarčič* (diplomsko delo), Univerza v Ljubljani, Ljubljana 2017.

žago in mlinom. Tja se je preselil z drugo ženo, Ninko Stare. Edini sin Miloš, iz prvega zakona, mu je zaradi hude bolezni umrl 11. septembra 1942 v Zagrebu kot 22-letni študent tehnike.

Prof. Meneghettijeva je zapisala, da je inž. Lenarčič ustvaril pravo »verigo solidarnosti« skupaj z zdravniki civilne bolnišnice v Trevisu, kamor so iz taborišča pošiljali najbolj onemogle internirance. V Trevisu je namreč umrlo okoli 230 internirancev, od tega 52 otrok do 10. leta starosti. Slovenske in hrvaške internirance so rodile 45 dojenčkov, izmed katerih jih je že v času internacije izdihnilo 11.

O Lenarčičevi vlogi je z občudovanjem pisal nekdanji zdravnik trevižanske bolnišnice, pisatelj in alpinist Cino Boccazzi, ki je bil ogorčen nad ravnanjem s taboriščniki. Z njegovo pomočjo je Lenarčič s sodelovanjem ženinine nečakinje Brede Rus dostavljal v bolnišnico hrano, denar in necenzurirana pisma za internirance. Po nezastraženem stranskem vhodu pa so kakega interniranca tudi skrivaj prepeljali v inženirjevo vilo.

»Angel iz Moniga«

Tako je Meneghettijeva označila Bredo Rus (Ljubljana, 1916–2008), ki je bila nečakinja Ninke Stare Lenarčič. Njen oče dr. Mavricij Rus je bil zdravnik, ljubljanski mestni fizik, publicist, dejaven tudi pri gasilcih in pri *Slovenskem Rdečem križu*. Tistem Rdečem križu, katerega vodstvo so nacisti poslali v Dachau, v hudi nemilosti pa je bil tudi pri komunistih med vojno in po njej. Njena mati je bila Hela Stare Rus. Breda je bila njun edini otrok. Pripovedovali so, da je bila zelo privlačno dekle, študirala je v Pragi, veliko potovala in poročila podjetnika v

Domžalah (tovarna slamnikov in klobukov), ovdovelega inž. Vinka Zalokarja.

Leta 1943 jo najdemo pri teti v Preganzolu. Predstavljala se je kot zastopnica Rdečega križa in tedensko izročala vojaškemu duhovniku v taborišču zdravila, denar in hrano za internirance. O tem je pričal tudi rojak z Opčin Ivan Gulič (Repentabor, 1920 – Trst, 2013), ki so ga kot nezanesljivega italijanskega vojaka, brez orožja, poslali malo pred veliko nočjo 1943 v Monigo, da bi tolmačil in cenzuriral slovensko pošto. Za poštne usluge v taborišču je bil zadolžen tudi internirani Miro Presl (Bazovica, 1899 – Izola, 1985), ki je bil do emigracije v Jugoslavijo učitelj na Tržaškem. Preko njiju je Breda Rus iskala informacije in stike z interniranci.⁵

Kdaj je dospela na območje Trevisa, ni znano. Pomoč je izročala tudi duhovniku iz Moniga Antoniu Serafinu, že od začetka leta 1943 pa je, kot je bilo omenjeno, skrivaj nosila v bolnišnico vsakovrstno pomoč, kar je, kot domneva Meneghettijeva, financiral Lenarčič.

Gospa je leta 1950 ovdovela in se dve leti kasneje poročila s tržaškim

Levo: Breda Rus v otroških letih, kot jo je upodobila Ivana Kobilca leta 1919 (zasebna last, slikal Janko Dermastja, copyright: Narodna galerija v Ljubljani).

Desno: Breda Rus na fotografiji iz leta 1938 (družinski arhiv)

⁵ Guličeve spomine je uredila Konstanca Mikulus in so objavljeni v št. 98 *Glasnika Slovenskega kulturnega društva Tabor* in *Knjižnice »Pinko Tomažič in tovariši«*, Opčine, maja 2010.

odvetnikom Brankom Mikuletičem (Trst, 1915 – Milan, 1978). To je bil sin odvetnika Fortunata Mikuletiča, ki je svoja doživetja v italijanskih zaporih in internaciji humorno opisal v knjigi *Internatits*. Branko in Breda sta živela v Milanu, vendar se je ona veliko premikala med Milanom, Trstom, Ljubljano in Opatijo.

Umrla je v Ljubljani leta 2008 in je pokopana s starši, možem, teto Ninko Stare Lenarčič in drugimi sorodniki na pokopališču pri cerkvi sv. Katarine Aleksandrijske na Rovah pri Domžalah, nedaleč od graščine Kolovec, ki je bila v lasti matrine družine, a so jo med vojno požgali partizani.⁶

Lenarčičev grob in štipendija

Inž. Lenarčič je med vojno podpiral gibanje generala Draže Mihailoviča, po njej pa je nudil zatočišče številnim političnim beguncem. Marca 1947 je v Riccioneju sodeloval pri zasedanju slovenskih liberalnih predstavnikov različnih usmeritev, ki so se dogovorili o ustanovitvi enotne *Slovenske demokratske stranke*. Izvoljen je bil v njen začasni odbor in bil 26. marca med sedmimi podpisniki Riccionskega sporazuma, uradno *Sporazuma med predstavniki slovenskih naprednih političnih strank v emigraciji*.⁷

Umrli je 17. septembra 1949. Ko se je peljal s kolesom, ga je do smrti povozil avto. Razširil se je glas, da je mogoče šlo za umor Udbe, a to ni bilo dokazano. Na pogrebu v San Trovasu mu je v slovo spregovoril tržaški občinski svetovalec in predsednik *Slovenske demokratske zveze* odv. Josip Agneletto. V pokojnikovem jopiču so našli oporoko, ki jo je vedno nosil s sabo in s katero je svoje premoženje namenil študirajoči mladini.⁸

⁶ Več podatkov o Bredi Rus je Meneghetti-jevi posredovala gospa Irena Tršinar, ki je tudi podpisane mu z izmenjavo nekaj elektronskih pisem marca 2020 prijazno postregla z več podrobnostmi.

⁷ Bevc, str. 181–185.

⁸ Bevc, str. 199–200.

V domovini so njegovo lastnino razlastili. Po demokratizaciji pa je v Ljubljani le prišlo do osnovanja *Univerzitetne ustanove ing. Lenarčič Milana*, ki si je zastavila dva cilja: »Ustanovitev in vzdrževanje inštituta, ki naj bo duhovni center slovenskega demokratskega in socialnega življenja z vključeno šolo za vzgojo govornikov in bo v skladu z veljavno zakonodajo priključen ljubljanski univerzi oziroma bo na drug način izpolnjeval voljo ustanovitelja ustanove, izraženo v oporoki; podeljevanje štipendij študentom ljubljanske univerze z nadpovprečno nadarjenostjo v skladu z voljo ustanovitelja, izraženo v oporoki.« Vrednost ustanovitvenega premoženja (nepremičnine in obveznice), ko še niso bili končani vsi denacionalizacijski postopki, je leta 2016 znašala več kot 6.600.000 evrov.⁹

Leta 2017 je začel s svojimi pobudami *Socialni in demokratski inštitut UDESIN*, ki o sebi pravi, da spodbuja medresorski

Grobnica družin Stare, Rus in Mikuletič na Rovah pri Domžalah, delo arh. Josipa Costaperarie iz let 1938–39 (družinski arhiv)

Na naslednji strani zgoraj: nagrobnik družin Kotnik in Lenarčič na Verdu;

Pismo ljubljanskega škofa dr. Rožmana z dne 16. sept. 1942 o napotitvi frančiškana p. Fortunata za pomoč v taboriščih (Arhiv Slovenske frančiškanske province sv. Križa v Ljubljani, Vojne in poveljne zadeve)

⁹ *Uradni list Republike Slovenije*, št. 52, 29. jul. 2016, št. 2309 (<https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2016-01-2309/delna-odlocba-o-soglasju-k-aktu-o-ustanovitvi-ustanove-univerzitetna-ustanova-ing-lenaric-milana>).

in medgeneracijski dialog o družbeno-socialnih temah, ki presega politične, spolne in narodnostno-etnične delitve. Decembra 2017 pa so na ljubljanski univerzi podelili prve štipendije.

Ustanova je lani sprejela nov pravilnik o štipendijah, v katerem je med drugim rečeno: »Štipendije iz sredstev Univerzitetne ustanove ing. Lenarčič Milana so namenjene študentom Univerze v Ljubljani (državljanom RS), ki dosegajo nadpovprečne študijske rezultate in so/bodo v času prejema štipendije vpisani v študijske programe druge ali tretje stopnje ali v četrti letnik enovitih študijskih programov na Univerzi v Ljubljani.« (Zakaj so izključeni slovenski študenti ljubljanske univerze brez slovenskega državljanstva, iz zamejstva in zdomstva, kamor se je zateklo toliko Lenarčičevih prijateljev, ni razumljivo ...)

Za akademsko leto 2019/20 je ustanova razpisala štipendije v skupni vrednosti 60.000 evrov.¹⁰

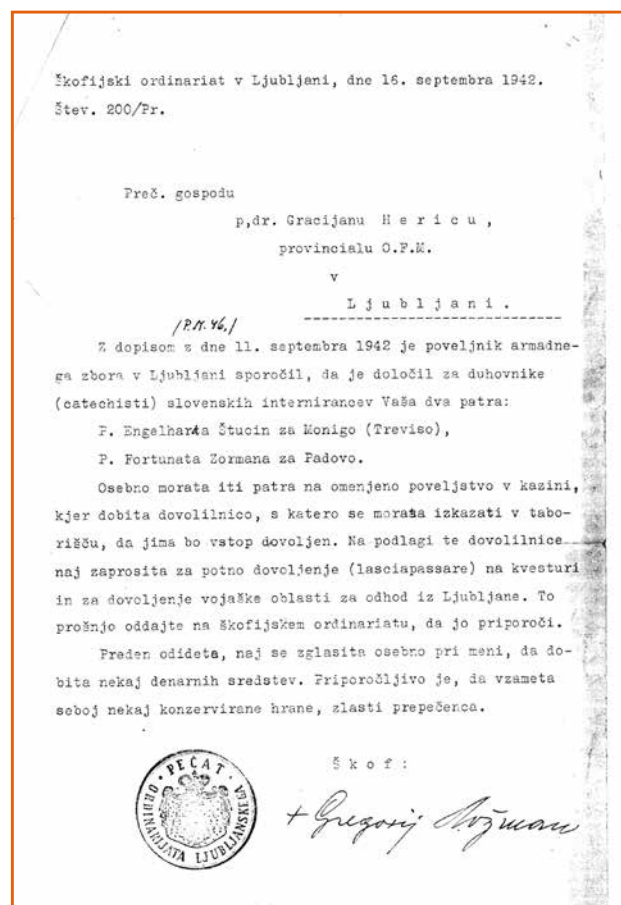
Dediči so že decembra 2003 prekopali inž. Lenarčiča in uredili nov grob rodbin Kotnik in Lenarčič na Verdu. V nišo v zunanji steni cerkve sv. Antona so položili žare s pepelom tako desetih članov rodbine, umrlih med letoma 1868 in 1964, ki so bili do takrat pokopani v grobu Kotnikovih

ob cerkvi, kot treh članov, ki so bili pokopani na tujem. Med slednjimi sta bila tudi Milan Lenarčič in njegov sin Miloš.¹¹

Pater Engelhard in Slovenki v Trevisu

Delo Cerkve v korist internirancev bi zahtevalo posebno obravnavo. Potrebni pa je vsaj nekaj podatkov, da pridemo do drugih dveh Slovenk, ki sta pomagali v Monigu.

Ljubljanski škof Gregorij Rožman, ki je vztrajno zahteval od italijanskih oblasti spoštovanje temeljnih pravic internirancev, zlasti na področju zdravja in prehrane, a tudi verske oskrbe v maternem jeziku, je 11. septembra 1942 dosegel od poveljnika 11. armadnega zbora gen. Maria Robottija dovoljenje, da gredo v pomoč vojaškim duhovnikom v štirih taboriščih štirje »kateheti«. Sam general je določil, da lahko gre v Monigo frančiškan p. Engelhard Štucin (Ljubljana, 1912 – Jesenice, 1981).

¹⁰ https://www.uni-lj.si/stipendije/stipendija_milana_lenarctica/

¹¹ Podatke mi je v pogovoru na Verdu in v pismu sept. 2011 prijazno posredoval gospod Pavel Mrak.

Ta duhovnik, ki ga je zaradi sodelovanja s *Slovensko legijo* proti nacistom 7. decembra 1944 v Ljubljani aretiral gestapo in poslal v Dachau, po vrnitvi pa je bil v domovini zaprt še dva meseca, je o delu v Monigu pisal dnevnik. V taborišče je lahko šel, natovorjen s pomočjo, samo dvakrat po približno en mesec (od 5. novembra do 3. decembra 1942 in od 23. decembra 1942 do 19. januarja 1943), potem mu tega niso več dovolili. Pred odhodom je bil pri škofu Rožmanu, ki mu je »izročil zadnje lire, ki jih je imel, z besedami: ,Dam vam svoj blagoslov. Pošiljam vas s prošnjo: Pomagajte vsem! Imejte pred seboj samo trpeče ljudi.

Ne glejte ne na rdeče ne na bele, plave ali zelene. Bodite pater vsem!«¹²

Ob opisu strašnega izgleda internirancev, ki so jih v Monigo premestili z Raba, težav z vojaškim duhovnikom v taborišču in dobrih odnosov s škofom v Trevisu, sprva zelo omejenih možnosti dela, nato tudi spodbudnih doživetij (po 2.000 internirancev pri nedeljski maši, tolažba umirajočih, božični koncerti, obiski v bolnišnicah), nekaj sicer zelo skromnega zvemo tudi o Marici Kamnikar in Veri Magušar.¹³

Marica Kamnikar, o kateri mi podatki niso znani, mu je 7. januarja 1943 prinesla tisoč paketov za internirance.

Vero Magušar pa je pater nekajkrat srečal v mestu, enkrat v pisarni taborišča. Njej je zaupal tudi poročilo za predstojnika v Ljubljani. Pozneje, 22. junija 1943, se je Magušarjeva na prošnjo bivšega uslužbenca Viktorja Štimaca iz Crnega Luga v Gorskem kotarju pismeno zavzela pri gen. Robottiju za

Vera Magušar (arhiv družine Magušar v Radovljici)

osvoboditev njegove žene, tašče in petih otrok, ki so bili internirani v Monigu.¹⁴

Pri Veri Magušar se bom dlje zaustavil, ker utegne to pritegniti tudi tiste, ki se sicer zanimajo za druge vidike naše polpreteklosti.

Vera Magušar

Vera Magušar je bila zelo zanimiva, velikodušna gospa. Rodila se je leta 1899 v premožni družini v starodavni hiši na Linhartovem trgu v Radovljici. Oče je bil Leopold Fürsager, mati Terezija Janc. Trikrat se je poročila in trikrat ovdovela. Umrla je v domačem kraju, kjer je tudi pokopana, leta 1989.

Prvi mož je bil Ivan Magušar (1894–1940) iz Kroke. Z

njim se je poročila leta 1921 in imela sinova Dušana in Aleksandra (Sašo), ki je emigriral v Avstralijo. Dušan, ki se je rodil leta 1922, je med vojno študiral v Benetkah, prebival pa je v Trevisu.¹⁵ Od tod verjetno mamin stik tudi s taboriščem v trevižanskem predmestju Monigu.

Po vojni je bila zaprta, verjetno zato da bi ji odvzeli premoženje, saj je potem razpolagala le z eno sobo.

Iz skupnega bivanja v zaporu in v taborišču Verdreng (v letih 1949–50) se je Magušarjeve spominjala Silva Požar,¹⁶ katere oče Metod Kumelj je bil prej kot predstavnik *Slovenskega Rdečega križa* interniran v Dachau, nekaj mesecev po obsodbi na 15 let zapore s prisilnim delom na montiranem Nagodetovem procesu pa naj bi leta 1947 v zaporu naredil samomor.

Vera Fürsager, vd. Magušar se je leta 1953 poročila z nekdanjim tržaškim odvetnikom, ministrom

¹⁴ http://campifascisti.it/documento_doc.php?n=523

¹² Arhiv Slovenske frančiškanske province sv. Križa v Ljubljani (dalje: ASFP), Grgurič p. Urban, *Slovenska frančiškanska provinca sv. Križa v času okupacije in prva leta po vojni*, tipkopis, Brezje 1990, str. 16. Za pomoč ob obisku v arhivu leta 2003 se zahvaljujem takratnemu arhivistu p. Darku Žnidaršiču.

¹³ ASFP, Štucin p. Engelhard, *Dnevnik*. Avtor sicer piše Megušar, in ne Magušar.

¹⁵ Temeljne podatke o Magušarjevi mi je prijazno posredoval njen vnuk Urban Magušar med srečanjem v Radovljici 9. avg. 2019. Veliko njegovih slik in dokumentov iz družinskega arhiva je na ogled na spletu *Muzeji radovljiške občine* (<https://mro.si/zbirke/zbirke-in-muzejsko-gradivo/na-terenu/magusar/>).

¹⁶ Za podatek, ki mi ga je sporočila z elektronsko pošto 21. febr. 2015, se zahvaljujem Alenki Puhar.

Vera Magušar in sin Dušan med vojno v Trevisu (arhiv družine Magušar v Radovljici)

v emigrantski in nato začasni jugoslovanski vladi, dekanom pravne fakultete v Ljubljani prof. Borisom Furlanom (1894–1957), ki je bil na omenjenem političnem procesu obsojen na smrtno kazen z ustrelitvijo.

Aretirali so ga 30. maja 1947. Le nekaj dni prej, 19. maja, mu je umrla žena Ana Črnagoj,¹⁷ s katero je v 20. letih imel tri otroke. Obsojen je bil 12. avgusta 1947, predsedstvo *Prezidija Ljudske skupščine FLRJ* pa je 20. avgusta ugodilo njegovi prošnji za pomilostitev in mu smrtno kazen nadomestilo z 20 leti zapora s prisilnim delom.

Vso zimo 1950–51 je bil v zaporu zelo bolan, imel je pljučnico in zadelo ga je več kapi, zato je zaprosil za skrajšanje zaporne kazni, a tega ni dosegel. Večji del leta 1951 je bil v bolnišnici. Bil je tako slab, da ni hodil in da ga ni bilo mogoče operirati. Eno izmed udbovskih poročil je pravilo: »Dr. Lavrič je izjavil, da je Furlan pri kraju in da ne bo več dolgo živel.« Medtem je bil uradno oproščen prestajanja kazni in od decembra je bil v domači negi.

Zelo težko se je prebijal. V Trstu so se našli prijatelji, ki so zvedeli za njegovo stanje. Organizirali so dobrodelno akcijo in zbirali zanj razne stvari. Spomladi

¹⁷ Tako piše na nagrobniku na Viču, kjer sta oba pokopana. V literaturi se priimek najde v obliki Černigoj.

1951 je zapisal: »Mihelčič in Tomažič iz Trsta (oba stanujeta zdaj v via Beccaria 4) sta mi poslala limone in pomaranče. Vsak dan pojem eno.« Poslali so mu tudi pisalni stroj in radijski aparat, ki pa ga je hitro prodal, da je dobil nekaj denarja.¹⁸

Po poroki se je preselil k ženi v Radovljico, kjer je med drugim doživel zloglasni linč nahujskane mladine. Umrli je 16. junija 1957.

Sledila pa je še ena Verina poroka. Tretji mož je bil Tržačan Federico, za domače Rico, Castelli (Kastelic, 1891–1977), zato je bila veliko tudi v Trstu, kjer je dobila stanovanje.

Castelli je bil svojčas računovodja Magušarjevega podjetja za lesno trgovino in predelavo, prof. Boris Furlan pa odvetnik istega podjetja. Bil pa je očitno tudi velik družinski prijatelj.

Furlanova hčerka Staša Furlan, por. Seaton (Trst, 1924), ki živi v ZDA kot upokojena šolnica, je pred leti objavila spomine.¹⁹ Ko sem se sam pri njej zanimal za mačeho, mi je sporočila, da sta po očetovi smrti in Verinem odhodu v Italijo izgubili stike. Vsekakor je bila družinska prijateljica, ki jo je imela posebno rada. Poleti se je igrala z njenim sinom Sašo. Zelo je bila zadovoljna, da sta se po mami smrti oče in Vera poročila. Skrbela je zanj in mu omogočila, da je postalo njegovo življenje znosno. »Nikoli ne bom pozabila te velike žene, ki se je tako prosto igrala z nami otroki, ki je ljubila vsakogar in mu neustrašno pomagala kljub nevarnostim, ki so ji pretile. Bila je prava svetnica. Vedno jo bom nosila v srcu.«²⁰

¹⁸ Za te podatke se zahvaljujem Alenki Puhar in izmenjavi elektronske pošte v času koronavirusa marca in aprila 2020.

¹⁹ Stasha Furlan Seaton, *War changes everything, The Character, Courage, and Survival of Slovenian Girl and her Father during World War II*, Washington 2014; slovenski prevod: Stasha Furlan Seaton, *Vojna vse spremeni, Kako sta mlada Slovenka in njen oče preživela drugo svetovno vojno, O njenem značaju in pogumu*, Modrijan, Ljubljana 2016. Zaradi nekaterih neavtoriziranih posegov v slovensko izdajo je bila avtorica zelo prizadeta.

²⁰ Elektronsko pismo z dne 22. apr. 2019.